RÓD JAGIELLONÓW

Założycielem dynastii Jagiellonów był wielki książę litewski Jagiełło (Jogaiła). Jego litewskie władztwo to ogromne, rozciągające się od Bałtyku po Morze Czarne, lecz stosunkowo słabo zaludnione, ostatnie pogańskie państwo Europy. Głównym zagrożeniem dla Wielkiego Księstwa Litewskiego była ekspansja krzyżacka, prowadzona pod hasłami krzewienia wiary chrześcijańskiej. Wspólny wróg był główną przesłanką do zbliżenia polsko-litewskiego. Jego uwieńczeniem było zawarcie w Krewie 14 sierpnia 1385 r. umowy, w myśl której Jagiełło zobowiązał się przyjąć wraz ze swymi pogańskimi poddanymi chrzest w obrządku łacińskim oraz poślubić królową Jadwigę Andegaweńską. Dopełnieniem paktu była koronacja wielkiego księcia (który przyjął na chrzcie imię Władysław) na króla Polski. Wbrew planom możnowładców polskich, Litwa nie została wcielona do Polski, lecz utrzymała swoją niepodległość. Oba państwa połączyła unia personalna – przy zachowaniu całkowitej suwerenności, jedynym wspólnym elementem ustrojowym była osoba władcy. Władza ta miała też w obu częściach państwa Jagiellonów inny charakter: na Litwie dziedziczny, a w Polsce elekcyjny.

DRZEWORYT Z XVI W. PRZEDSTAWIAJĄCY DYNASTIĘ JAGIELLONÓW

Dynastia Jagiellonów rządziła w Polsce i na Litwie blisko dwa stulecia. Po śmierci Władysława II Jagiełły w 1434 r. panowali jego dwaj synowie – Władysław III zwany Warneńczykiem (1434-1444), który zginał bezpotomnie w bitwie z Turkami pod Warną, a następnie Kazimierz Jagiellończyk (1447-1492). Po nim panowali kolejno synowie Kazimierza: Jan Olbracht (1492-1501), Aleksander (1501-1506) i Zygmunt I Stary (1506-1548). Synem Zygmunta, wnukiem Kazimierza, a prawnukiem Władysława Jagiełły był ostatni Jagiellon na polskim i litewskim tronie – Zygmunt II August (1548-1572).

U schyłku panowania tego ostatniego, pod wpływem obaw o przyszłość związku polsko-litewskiego, doszło do unii lubelskiej (1569), na mocy której przekształcono dotychczasową unię personalną w unię realną. Oprócz osoby władcy, wspólnym organem ustrojowym miał być sejm, w którym zasiadać mieli senatorowie i posłowie z Korony i Wielkiego Księstwa. Nowe wspólne państwo otrzymało nazwę: Rzeczpospolita Obojga Narodów.

Warto pamiętać, że potomkowie Jagiełły panowali nie tylko w Polsce i na Litwie, ale również w Czechach (w l. 1471–1526) oraz na Węgrzech (w l. 1440–1444 i 1490–1526).